אימר הרחיקה לידתה. תימה דרבי יוסי ברבי חנינא לא אסיק אדעתיה האי שיוויא ובריית לא מפרש כלל בענין אחר: **ר"ש היא.** תימה דכ"ש דאתיא כרבנן דאסרי בפ' בתרא (לקמן סז:) לשמש דאוריית ועוד קשה דהכא משמע דר"ש לא אסר טבילה אלא תשמיש דוקא ובפרק בתרא (שם סז:) משמע דאסורה לטבול וי"ל דטבילה האמורא אסרוה ולקמן (שם ד"ה אבל) נפרש בע"ה:

כשראתה מבערב. וא"ת כיון דראתה מבערב אמאי מטבילין לה לב"ש בלילותא משום טבולת יום ארוך וי"ל דאוקא מבערב אלא כלומר בשעה או בחצי שעה בלילה וטובלת בתחלת הלילה ורואה מיד אחר הטבילה ואם היתה באה לשמש קודם טבילה הרשות בידה:

בשבוע קמא מטבילין לה בלילותא אימור יולדת **זכר היא.** זה האריכות אינו צריך אלא לב"ה דלב"ש מטבילין לה כל פ' לילות משום טבולת יום ארוך והאי שבוע קמא דלילותא אינו כמו שבועים דיממא אלא ו' לילות משבוע קמא וליל תחלת שבוע שניה ושבוע שניה נמי בלילותא היינו ו' לילות משבוע שניה וליל תחלת שבוע שלישי ושבוע שני ושלישי ביממא אינו כענין זה: עשריס

אשה שיצתה מלאה ובאה ריקנית והביאה לפנינו שלשה שבועין טהורין ועשרה שבועות אחד טמא ואחד טהור משמשת לאור שלשים וחמש ומטבילין אותה תשעים וחמש טבילות דברי ב"ש וב"ה אומרים שלשים וחמש [6] רבי יוסי בר' יהודה אומר דיה לטבילה שתהא באחרונה בשלמא שבוע ראשון לא משמשת אימר יולדת זכר היא שבוע שני אימר יולדת נקבה היא שבוע שלישי אימר יולדת נקבה בזוב היא אלא שבוע רביעי אע"ג דקא חזיא דם תשמש דהא דם טהור הוא לאו משום דלא אזלינן בתר רובא אלא מאי לא ידענא מאי תיובתא אימר הרחיקה לידתה הך שבוע חמישי דטהור הוא תשמש הך שבוע רביעי כל יומא ויומא מספקין בסוף לידה ובתחלת נדה ועשרין ותמניא גופיה אימר תחלת נדה היא ובעיא למיתב שבעה לנדתה בעשרים וחד תשמש רבי שמעון היא דאמר [7] אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק לאורתא תשמש כשראתה בערב ומטבילין אותה תשעים וחמש טבילות שבוע קמא מטבילין אותה בלילותא אימר יולדת זכר היא שבוע שני מטבילין אותה [8] בלילותא אימר יולדת נקבה היא ביממא אימר יולדת זכר בזוב היא שבוע שלישי מטבילין לה ביממא אימר יולדת נקבה בזוב היא בלילותא ב"ש לטעמייהו דאמרי [9] טבולת יום ארוך בעי טבילה מכדי

האשה שילדה מלאה וחזרה ריקנית. לסוף זמן מרובה ואינה יודעת אימת ילדה הריונה: **והביאה לפנינו.** כלומר משבאה לפנינו ישבה לה שלשה שבועים טהורים מכל וכל עם יום בואה. ולא דק כולי האי דיום זה ספק טמא דשמא ראתה בו ביום קודם שבאתה לפנינו ואפ"ה קרי ליה טהור דקאי אמקמן ולהבא דקס"ד השתא שבאתה לפנינו ביום ומשבאתה לפנינו לא ראתה: **ועשרה שבועים אחד טמא ואחד טהור.** אחד טמא שהיתה רואה בכל יום ואחד טהור שכל הימים של אומו שבוע היו טהורין: **משמשת לאור שלשים וחמש** [6] רבי יוסי בר' יהודה אומר דיה לטבילה שתהא באחרונה בשלמא שבוע ראשון לא משמשת אימר יולדת זכר היא שבוע שני אימר יולדת נקבה היא שבוע שלישי אימר יולדת נקבה בזוב היא אלא שבוע רביעי אע"ג דקא חזיא דם תשמש דהא דם טהור הוא לאו משום דלא אזלינן בתר רובא אלא מאי לא ידענא מאי תיובתא אימר הרחיקה לידתה הך שבוע חמישי דטהור הוא תשמש הך שבוע רביעי כל יומא ויומא מספקין בסוף לידה ובתחלת נדה ועשרין ותמניא גופיה אימר תחלת נדה היא ובעיא למיתב שבעה לנדתה בעשרים וחד תשמש רבי שמעון היא דאמר [7] אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק לאורתא תשמש כשראתה בערב **ומטבילין אותה** תשעים וחמש טבילות שבוע קמא מטבילין אותה בלילותא אימר יולדת זכר היא שבוע שני מטבילין אותה [8] בלילותא אימר יולדת נקבה היא ביממא אימר יולדת זכר בזוב היא שבוע שלישי מטבילין לה ביממא אימר יולדת נקבה בזוב היא בלילותא ב"ש לטעמייהו דאמרי [9] טבולת יום ארוך בעי טבילה מכדי

היא. וביום שבאת לפנינו ילדה ומשכי ימי לידה הנך תרתי שבועי: **בזוב.** שמא מתוך י"א יום דימי זיבה ילדה ולאתה ג' לופין ובלא נער דהוה שופי סמוך לילדה ובעיא שבעה נקיים לזיבתה. ואע"ג דקא יתבא י"ד נקיים הואיל ואיכא לספוקינהו בימי לידה לא סלקא לה דקסבר ימי לידה שאינה רואה בהן אין עולין לה לספירת זיבתה [1]: **אלא שבוע רביעי.** אי אמרינן רוב נשים ולד מעליא ילדן האי ולד הוא שהרי הוחזקה עוברה: **משמש.** ואע"ג דהך שבוע קא חזיא שהרי ראשון הוא לשבועים שעוברים עליה אחד טמא ואחד טהור: **האי דם טוהר הוא.** דאכתי משכי מ' יום דזכר: **לאו משום דלא אזלינן בתר רובא.** ומספקינן לה בלא ולד ולית לה דם טוהר וקשה לריב"ל: **אימר הרחיקה לידתה.** האי דלא יהבינן לה ימי טוהר לאו משום ספק דלאו ולד הוא אלא אימר הרי ימים רבים קודם שבאת לפנינו ילדה וכלו לה ימי טהרתה אבל לענין קרבן מביאה קרבן ואכל בין קרבה ובין הרחיקה בת קרבן היא מאחר [1] דקפדינן ארובא: **שבוע חמישי דטהור הוא משמש** [3] **כו'.** ואמאי לא משמשת עד ליל שביעי: ומשנינן **שבוע רביעי.** שראתה בכל יום כל יומא איכא לספוקי לסוף לידה סוף ימי טוהר כלומר אתמול כלו ימי טוהר והיום היא תחלת נדה הילכך יום כ"ח שהוא סוף שבוע רביעי מספקינן לה בתחלת נדה ובעיא למימי משבוע חמישי ששה ימים להשלים שבעת ימי נדות ובליל שביעי טובלת ומשמשת שהוא אור לשלשים וחמש משבאת לפנינו וליל שמיני שהוא תחלת שבוע ששי נמי לא משמשת שהשבוע ששי טמא הוא דמוקמינן לה לקמן שהיא רואה מבערב בכל ימי ראייתה מכאן ואילך לא משמשת לעולם דלילמא שבוע רביעי תחלת נדה היא והששי בימי זיבה והרי היא זבה ושבוע שביעי שהוא טהור תספור לנקיים ואם לא שרואה מבערב היתה משמשת ליל תחלת שבוע שמיני ואע"ג דיכולה לטבול ביום שביעי שמקלת היום ככולו לענין ספירה [לקמן לג.] אפ"ה לא משמשת ביום דמוקמינן לה כר"ש דאסר וכן לעולם י"ל בכל שבועים טמאים שלה זהו בימי זיבה וצריכה ז' נקיים וכל שבוע טהור תספור לנקיים אבל שבוע רביעית ממ"נ אין אתה יכול לספקו בזיבה שאין זיבה אלא לאחר נדות והרי זו ישבה ג' שבועים טהורים והרביעי הוא דראתה הילכך בתחלת נדה הוא דאיכא לספוקי ולא בעיא למיתב בשבוע חמישי אלא ששה ימים משוס ספק יום אחרון של רביעי דמספקינן לה בתחלת נדה: **בעשריס וחד.** שהוא סוף שבוע שלישית תשמש דהא אפי' קרבה לידתה ילד בו [2] ביום שבאת לפנינו כבר כלו ימי טומאה והיום שביעי לנקיים של ספירה וקי"ל דטבילת זב וזבה ביום בפ"ק דיומא (דף ו.) דמקלת היום ככולו הילכך ביום כ"א תשמש: **ר"ש היא דאמר.** בת"כ [מצורע דזבים פרק ט] אסור לעשות כן לשמש זבה ביום טבילתה: **שמא תבא לידי ספק.** שמא תראה לאחר תשמיש ונמצא שסתרה כל מניינה דהא לא הוו נקיים כל שבעה ונמצא משמשת זבה: **לאורתא תשמש.** בליל תחלת שבוע רביעית דקס"ד השתא שאינה רואה אלא ביום ואף ע"ג דהאי שבוע רביעי טמא הוא מיהו בליל תחלת שבוע אכתי טהורה היא ותשמש הלילה: ומשני **כשראתה מבערב.** וכן היא נהוגה לראות בכל שבוע טמא מבערב: **בלילותא.** בכל לילה ולילה דבכל לילה מספקינן לה [שמא] השתא סוף שבעה לילדתה הוא וטבילה בזמנה מצוה: **אימר יולדת זכר בזוב היא.** ויוס ראשון דשבוע שני אמרינן שמא [4] שבעת ימים קודם שבאת לפנינו ילדה ושבוע ראשון הוה ספירה לנקיים ולמחר ביום תחלת שבוע שני תהא טבילת זיבתה וכן כל ימי שבוע שני כל יומא ויומא איכא לספוקי דלמא קלת משבוע ראשון הוי בכלל ימי לידה והשתא כלין ימי הספירה אבל שבוע ראשון לא טבלה ביום ואף ע"ג דבכל יום איכא לספוקי שמא הרחיקה לידתה והשתא כלין ימי הספירה משוס דבעינן שבעת ימי הנקיים לפנינו ודאין והני דקודם לכן ספק הוו נקיים ספק לא הוו והכי מפרש לקמן [לג.] ויום אחרון דשבוע קמא הוה בעיא טבילה משוס ספקא דהשתא כלין ימי הספירה ואיכא ז' ספורין לפנינו ולקמן [שם] מתרלינן דטבילה חדא בשבוע לא קחשיב: **בלילותא אימור יולדת נקבה הוא.** וכל לילה איכא לספוקי האידנא סוף שבועים וליל אחרון מספקינן שמא ביום שבאתה ילדה והשתא כלין [5]: **שבוע שלישי מטבלינן לה ביממא אימר יולדת נקבה בזוב היא.** וכל יומא איכא לספוקי השתא כלין ימי ספירה יום ראשון דלמא ששה ימים קודם שבאת לפנינו ילדה ושבועים הרי עשריס יום והיום הוי כ"א שסוף ספירה הוא ולמחר אמרי' ה' ימים קודם ביאתה ילדה והיום כלים ויום אחרון אימר ביום שבאתה ילדה והיום כלים: **בלילותא.** דשבוע שלישי מטבילין לה ואף ע"ג דליכא לספוקי בשבוע שלישי בסוף לידת נקבה: **כ"ש לטעמייהו דאמרי.** בפ' אחרון (לקמן דף עא:) טבולת יום ארוך דהיינו יולדת שהיא טבולת יום כל ששים ושאר שהרי לסוף שבועים היא טובלת ואינה אוכלת בתרומה עד שיכלו ימי טוהר כדכתיב [ויקרא יב] בכל קדש לא תגע וקאמרי ב"ש שצריכה לטבול לאור שמונים ואחד שהוא סוף שמונים הילכך כל לילא איכא לספוקי השתא כלים (עד) שמונים יום מיום שבאת לפנינו ושבוע קמא נמי איכא לספוקי בהכי אלא לא איכפת לן משום דסוף סוף הא קא טבלה בכל לילא:

מכדי

הגהות הב"ח

(א) גמ' שבוע שני מטבילין אותה ביממא אימר יולדת זכר בזוב היא בלילותא כו' נקבה היא שבוע שלישי כל"ל: (ב) רש"י ד"ה שבוע תמיכי דטהור הוא משמע כוליה ותמאי:

תוס' הרא"ש

אימור הרחיקה לידתה. והיינו הא דאמרינן לעיל מאי לאו לא תיובתיה אלא סייעתיה משום דמשמע דאי ליתא דלר' יהושע לא הוה מחמירין בה כל אלו החומרות משום דהוי ספק ספיקא שמא רוח הפילה ואת"ל נפל הפילה אימור הרחיקה לידתה אע"ג דבלאו הכי איכא כמה ספיקות אימור זכר ואת"ל נקבה אימור לא ילדה בזוב ואת"ל ילדה נקבה בזוב אימור הרחיקה לידתה משמע אי ליתא לדר' יהושע ניתוספא עוד ספיקא אחרת ואימור לא ילדה כלל והוה לן למשרייה ומשני לא תיובתיה ולא סייעתיה דכיון דבלאו הכי איכא ספיקא טובא אפילו ניתוספא עוד ספיקא אחרת אסרינן לה ועי"ל מדאיצטריך לאשמועי' דלא משמשה בשבוע רביעי אע"ג דחזיא ביה א"כ חשיבא יולדת ודאי דאי ספק יולדת חשיבא ליה לא הוה צריך לאשמועינן דלא משמשת והיינו דקאמר מאי לאו לא תיובתיה אלא סייעתיה דמתוך שהקשה לו שבוע רביעי אע"ג דחזיא ביה דם תשמש אלמא הוי חדוש שאינה משמשת ברביעי ואי ספק יולדת חשבת ליה לא הוי שום חדוש ומשני לא תיובתיה ולא סייעתיה דלא אתא לאשמועינן הא דאינה משמשת ברביעי אלא (אומרי') [מילי] אחרינא דמחמרי בה אשמועינן: **ר"ש** היא דאמר אבל אמרו חכמים כו'. תימה כ"ש רבנן היא דמשמע לקמן פ' בתרא דרבנן אסרי מדאורייתא לשמש וצ"ע לקמן. תי' דהכא משמע דתשמיש דוקא אסר ר' שמעון אבל טבילה שרי ביומא דז' ובפ' בתרא משמע דאסור לטבול ביומי דז' משום דר' שמעון וי"ל דאמוראי בתראי החמירו בטבילה: **כשראתה** מבערב. ותימה והלא טובלת בשבוע רביעי לב"ש בלילות משום ספיקת טבולת יום ארוך ואם היא רואה מבערב רואה היא א"כ כבר נדה היא ולמה תטבול וי"ל דדרכה לטבול מיד בתחלת הלילה והיא ראתה מיד אחר הטבילה קודם שתלך לישן: **בשבוע** קמא מטבילין לה בלילות אימור יולדת זכר כו' ולא היה [צריך] כל זה משום ב"ש דמיד היא זקוקה לטבול משום טבולת יום ארוך אבל לב"ה איצטריך: אימור יולדת זכר בזוב הואי. אימור נקבה הוה סגיא אלא אפילו משום ספק זכר צריכה לטבול:

מסורת הש"ס

(ו) [לקמן ג. שבת קכא. יומא פח.], (ז) [לקמן ג. סז:], (ח) [לקמן עח:], (ט) [דף ג.], (י) [שבת], (יא) [לקמן ז.], (יב) ל"ל דסמכינן, (יג) כפ"ז: בזוב, (יד) פ"ז שבת, (טו) כפ"ז: וטפ: שבועיים,

מוסף רש"י

ובאה ריקנית. ואינה יודעת מתי ילדה (שבת קכא.). **לשלשים וחמש.** טבילות, לספק ד' טבילות שעליה, טבילת זכר לז' לו טבילת נקבה לשבועיים וגלילה, לו שמא יולדת זכר בזוב ולריכה לף טבילת זכר ביום שבעה לספורים שלה, לו יולדת נקבה בזוב היתה, ומשום דלא ידעינן מתי ילדה ואימתי מטי זמן טבילה דידה, מלריכין לה טבילה כל לילה וכל יום שיש לספוקי בזמן טבילתה (שם). **דיה לטבילה שתהא באחרונה.** לסוף ספורים של נקבה, דהייגו לסוף שלא שבועים, שאם ילדה נקבה בזוב טמאה שבועיים לגילתה, ו' נקיים בשביל הזיבה, ולא אמרינן טבילה בזמנה מלוה (שם). **שמא תבא לידי ספק.** שמא תשמש בו ביום ותראה מיד לאחר תשמיש ונמלא סותרת כל שלפניה וטבילתה פסולה (לקמן סז:). **טבולת יום ארוך בעי טבילה.** לתרומה מפני שטובלת יום ארוך היא והסיקה דעתה מן התרומה, ואם ישראלית היא טובלת לביאת מקדש (לקמן עא:).

מכדי ימי טוהר כמה. משכה ספקא דילהו לבתר שבועים קמאי: **שתין ושיתא.** ושבועים הרי פ׳ ומהני ס״ו טבילות כבר טבלה מהן ז׳ בליל שבוע שלישי משום הך ספקא דטבולת יום אחרון: **דל הני ו׳ פשו להו שתין נכי חדא.** שעדיין צריכה לטבול משום הך ספק בתוך י׳ שבועים הבאים וכ״ה שטבלה בתוך ג׳ השבועים הראשונים שבעה בראשונה וכ״ח בשתים אחרונות הרי ל״ה ושתין נכי חדא הרי ל״ד: **טבילה יתירתא.** עד השתא הוה ס״ד דבאת לפנינו ביום כגון ביום ר״ח ניסן ואטבלוה לאורתא ומשכו פ׳ דילה ל׳ מניסן וכ״ט דאייר וכ״א דסיון כלים פ׳ יום הרי פ׳ טבילות בלילות וי״ד בימים של ב׳ שבועות הראשונות הרי ל״ד והשתא מוקמינן שבאת לפנינו בין השמשות לילה שהוא ר״ח ואטבלה בההיא לילא משום ספק סוף טומאה ומשכי נמי פ׳ שלה עד כ״א בסיון כאילו באתה ביום ראש חדש דאיכא לספוקי דילמא באותו בין השמשות ילדה והוא מר״ח והיא טבילה דליל ראש חדש איתוספא לה נמצאו לה ח׳ טבילות בשבוע ראשונה וכ״ח דב׳ וג׳ הרי ל״ו. וקשיא לי אמאי נקט בין השמשות ה״ל לאוקמא שבאת לפנינו בלילה ומסתברא דלהכי נקט בין השמשות דדק בלישנא דמתני׳ דנקט ג׳ שבועים טהורים הילכך כי איכא בין השמשות איכא למיקרי יום זה טהור דשמא בין השמשות יממא הוא ומיום שעבר הוא והיום הזה כולו טהור ומיהו טבילותיה משכי עד שמונים לבד מהך משום דבין השמשות ספק לילה: **ל״ה.** דקאמרי ב״ה מאי עבידתייהו. ומשני עשרין ותמניא הויין: **דתאמר.** י״ד בימים וי״ד בלילות וכולן משום ספק סוף ימי טומאה. והוא הדין דלב״ה הוו להו עשרין ותשע דכיון דאוקמינן שבאה בין השמשות איכא (ח) ט״ו טבילות בלילה משום ספק בין השמשות והאי דלא מותבינן ליה לקמיה משום דאותבינן אחריתי ומשנינן חד בשבוע היא: קמיירי והך נמי חדא בשבוע היא: **האי שבוע ה׳.** שאינה רואה בו כל יומא איכא לספוקי בסוף נדה ומטבלינן לה בכל לילות דשבוע ד׳ ראתה בכל יום ויום ראשון דילמא תחלת נדה היא וטובלת לסוף שבעה שהוא ליל ראשון של שבוע ה׳ וליל שני נמי טבלה דילמא יום ראשון של שבוע רביעי מימי טוהר הוא ויום ג׳ הואי תחלת נדה והאידנא הוי ליל טבילתה וכן כולהו והוו להו שבעה טבילות. והוא הדין נמי דכל לילות של שבועים טהורים איכא לספוקי סוף נדה משום שבוע טמא שלפניה אלא ב״ה טבילות דלאחר ל״ה דהוא ליל תשיב דכל טבילות דב״ה קודם תשמיש מינהו והכי אמר לקמן: **בשמניא ופלגא סגיא.** לבד הג׳ שבועות דטהורה דהא כלין ימי טבילה בסוף שמונים והוא באמצע שבוע תשיעי של י׳ שבועים: **שבוע.** תשיעי טמא הוא: **טבילה זבה.** דכל שבוע טמא איכא לספוקי בזיבה לבד משבוע רביעי שאי אתה יכול לספקו בכך כדפריסית לעיל(ח) שאין זבה אלא לאחר נדות וזו לא ראתה כלום עד הרביעי וכל שבוע טהור איכא לספוקי בימי ספירת זיבתה ובעיא למטבל ביום ז׳ של כל שבוע טהור: **ר״ע.** דפרק אחרון (לקמן דף סט.): **סוף שבוע ראשון.** ביום השביעי ליטבלה ביום דילמא בין השמשות יום הוא ויום ראשון שבאתה לפנינו טהור ואיכא ז׳ ספורים לפנינו: **חדא.** טבילה בשבוע לא קמיירי. וה״ה דהוה לן לאותובי לב״ה דליחשוב עוד טבילה יתירתא לטבילות הלילות של ספק לידה הואיל ובין השמשות באתה אלא האי שיעוא גופיה אית בה דחדא בשבוע לא קמיירי הילכך לא פריך: **מתני׳ המפלת.** שליא: **ליום מ׳.** לטבילתה: **אינה חוששת לולד.** שלא נגמר יצירתו עד שיכלו כל מ׳ יום: **ולנדה.** דילמא ליכא ולד. ובגמ׳ מפרש למה הוזכר זכר: **משם לזכר.** ז׳ ימי טומאה ואפילו בלידה יבשתא אבל שבועים דנקבה ליכא לספוקי כדקתני טעמא שיצירת נקבה לפ״א: **גמ׳ הא קתני נקבה.** דה״ל שבועים ויש בכלל מאתים מנה: **אי לימי טוהר.** להחמיר שלא יהא לה אלא ימי טוהר דזכר: הא

מכדי ימי טהרה כמה הוו שתין ושיתא דל שבוע ג׳ דאטבלינן לה פשו להו שתין נכי חדא שתין נכי חדא ותלתין וה׳ תשעין וד׳ הויין תשעין וחמש מאי עבידתייהו אמר רב ירמיה מדפתי כגון שבאת לפנינו בין השמשות דיהבינן לה טבילה יתירתא ולב״ה (ח) דאמרי טבולת יום ארוך לא בעי טבילה ל״ה מאי עבידתייהו עשרים ותמניא כדאמרן הך שבוע ה׳ מטבלינן כל ליליא ולילא אימר סוף נדה היא י׳ שבועין למה לי בתמניא ופלגא סגי איידי דתנא פלגא דשבוע מסיק ליה (ט) ואיידי דתנא שבוע טמא תנא נמי שבוע טהור והאיכא טבילת זבה דלפני תשמיש קחשיב דלאחר תשמיש לא קחשיב ולב״ש דחשיב דלאחר תשמיש ניחשוב נמי טבילת זבה בלידה קמיירי בזיבה לא קמיירי והאיכא יולדת בזוב יולדת בזוב קחשיב זיבה גרידתא לא קחשיב שבועתא קמא דאתיא לקמן ליטבלה ביומא דילמא כל יומא ויומא שלימו לה ספורים דידה הא מני (י) ר״ע היא דאמר בעינן ספורים בפנינו סוף שבוע קמא ליטבלה חד בשבוע לא קמיירי יומא קמא דאתיא לקמן ליטבלה דילמא שומרת יום כנגד יום היא בזבה גדולה קמיירי בזבה קטנה לא קמיירי ש״מ תלת ש״מ ר״ע היא דאמר בעינן ספורים בפנינו וש״מ (יא) ר״ש היא דאמר אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק וש״מ טבילה בזמנה מצוה (יב) ורבי יוסי בר׳ יהודה אומר דיה לטבילה באחרונה ולא אמרינן טבילה בזמנה מצוה: **מתני׳** (א) המפלת ליום מ׳ אינה חוששת לולד (ב) ליום מ״א תשב לזכר ולנקבה ולנדה (ג) רבי ישמעאל אומר יום מ״א תשב לזכר ולנדה יום פ״א תשב לזכר ולנקבה ולנדה שהזכר נגמר למ״א והנקבה לפ״א וחכ״א (ד) אחד בריית הזכר ואחד בריית הנקבה זה וזה מ״א: **גמ׳** למה הוזכר זכר אי לימי טומאה הא קתני נקבה ואי לימי טהרה הא

עשרים ותמניא כדאמרן. אף על גב דכ״ט הויין עם טבילה יתירתא דבין השמשות שבאתה לפנינו פ״ה דההיא טבילה יתירתא דהויא חדא בשבוע לא קחשיב ואין נראה דהא ב״ש חשבי לה אלא ודאי לא חשיב טבילה יתירתא חדא בשבוע כיון אלא היתה בפנינו אלא עכשיו ונראה כמו שפי׳ רש״י בתשובתו דב״ה לא חשיב טבילה דליל תחלת שבוע ג׳ דכיון דתו לא מטבלינן א]להנדה לא מיקריא חדא בשבוע אבל לב״ש דמטבילין לה בלילות לא הוי חדא בשבוע:

והאיכא טבילת זבה. עדיפא הוה מצי למיפרך דכל שבועים טהורים מיטבל לה בלילותא משום נדה דהשתא לא פריך אלא חדא בשבוע ונראה כגירסת ר״ח דגריס אי הכי כל שבועים טהורים נמי והיינו הך פירכא (ג) דפריך ומשני דלפני תשמיש קחשיב: **יומא** קמא דאתיא לקמן נטבלה דילמא שומרת יום היא. ות״ת והא אמר דחד בשבוע לא קמיירי וי״ל דהשתא לא הוי חד בשבוע דהא איכא נמי טבילה בסוף שבוע ועוד דמשום חששא דשומרת יום טובלת גם ביום שני דשמא עכשיו ראתה כשבאתה לפנינו ועוד מטעמא דשומרת יום נטבלה כל שבוע קמא דכל יומא מספקא בסוף לידה ולא סלקא לשימור דאין ימי לידה עולים לימי ספירת זיבתה ומיהו קשה דהוה מצי למיפרך מכל שבוע כדפריסית ולא פריך אלא מיומא קמא:

שמע מינה תלת. הוה מצי למינקט שמע מינה דימי לידה שאינה רואה בהן אין עולין לספירת זיבתה אלא אר״ת דפשיטא ליה להש״ס שאין עולין דקי״ל כאביי בסוף פרק בנות כותים (לקמן לז.) והוא למ״ד מיע״ל קג״ס ולקמן נפרש בע״ה ותימה דהך בריית׳ סברה לב״ש וב״ה אין עולין ובפרק בנות כותים (שם לה:) גבי פלוגתא דרב ולוי אי שתי מעיינות הן או מעיין אחד איכא בריית׳ לב״ש ולב״ה עולין וי״ל דתרי תנאי (ג) הוא אליביהו:

ושמע מינה טבילה בזמנה מצוה. כך פסק ר״ח דהלכה כב״ש וב״ה ותימה דפשיטא דר׳ יוסי בר׳ יהודה יאמר דלא פליגי עליה ב״ש וב״ה ומעשים בכל יום שאין לך אשה טובלת בזמן טבילת נדה ולא בזמן טבילת שומרת יום כנגד יום וזבה וכפ׳ בתרא (לקמן דף סז:) נמי אמר מכדי הא׳ידנא כולהו ספק זבות שויהו ויטבלינהו ביממא דז׳ משמע שלא היו טובלין ביום בשום פעם (ט) ורבינו אליהו הזקן שיסד בחזרות טבילה בזמנה על ד׳ גדיליס כולו יסד דלא כהילכתא דה״נ יסד כר״א (סנהדרין דף מה.) דאמר כל נסקלין נתלין דדריש ריבוי ומיעוט וקי״ל דדרשינן כללי ופרטי דהא קיימא לן דקרקע אינה נגזלת: שומר

צ א מיי׳ פ״י מהל׳ איסורי ביאה הל״ב סמג לאוין קיא טוש״ע יו״ד סי׳ קלד סעי׳ ב: **צא** ב מיי׳ שם הל״א:

תוס׳ הרא״ש

תשעים וד׳ הוו. תימה דלקמן פריך דהוו טבילי יתירי והכא פריך (דס״ד) [דחסר] ליה: **יומא** קמא דאתיא לקמן נטבלה ביממא דילמא שומרת יום כנגד יום היא. ולא מצי לשנויי חדא בשבוע לא קא מיירי דהשתא הוי תרי בשבוע חד בתחלת שבוע וחד בסוף שבוע. ועוד שגם יום שני צריכה טבילה משום חששא זו דשמא עכשיו ראתה כשבאתה ועוד דמטעם שומרת יום צריכה לטבול שבוע קמא בכל יום דבכל יומא מספקינן לה שמא עכשיו שלמי שבוע לזכר וספירה דזבה קטנה. ומיהו תימה הוא אם היה יכול להקשות בכל יום ולא הקשה אלא מיומא קמא וגם בשבוע שני צריכה לטבול בכל יום משום חששא זו: **ש״מ** תלת. מדלא קאמר ש״מ דיומי לידה שאינה רואה בהן אין עולין לה לספירתה מדקדק ר״ת דפשוט היה לתלמוד ולא חש לומר ש״מ אע״ג דבסוף בנות כותים פליגי אביי ורבא. וקאמר רבא דעולין אין הלכה בהא כרבא אלא כאביי והיינו למ״ד דיע״ל קג״ס. ותימה דהא ברייתא סוברת דלב״ש ולב״ה אין עולין ולקמן בפ׳ בנות כותים גבי פלוגתא דרב ולוי שני מעיינות הן או מעין אחד הוא משני ההיא ברייתא דקתני יולדת בזוב שספרה ולא טבלה הלכו ב״ש לשיטתן וב״ה לשיטתן דקסברי ימי לידה שאינה רואה בהן עולין לספירת זיבתה צ״ל דתרי תנאי נינהו אליבא דב״ש וב״ה: ה״מ ר׳ עקיבא היא אין הלכה כמותו בזה דלעיל פסקינן הלכה כר׳ אליעזר בארבע: **וש״מ** דטבילה בזמנה מצוה. אין הלכה כן אלא כר׳ יוסי בר׳ יהודה דאמר לאו מצוה וכן מעשים בכל יום שאין לך אשה טובלת בזמנה טבילה של נדה ושל זבה ושל שומרת יום. ולקמן בפ׳ בתרא נמי אמרינן מכדי האידנא כולהו ספק זיבות נינהו נטבול ביממא דשבעה משמע שלא היו טובלות בשום פעם ביום ור״ח פסק דהלכה כב״ש וב״ה דאמרי טבילה בזמנה מצוה ואינה ראיה דפשיטא דר׳ יוסי בר יהודה לא פליג עלייהו אלא סבר לא נחלקו ב״ש וב״ה בדבר זה: **ולמה** הוזכר זכר. תימה דלא פריך אריש דאין ידוע אם ולד הוא רצ״ל דנטר עד סיפא ופריך אתרוייהו:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה כדאמר י״ד וכו׳ איכא שמונה טבילות בלילה: (ב) תד״ה והאיכא כו׳ הך פירכא דפרישית ומשני: (ג) ד״ה שמע וכו׳ תנאי הוו אליביהו:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] תוד״ה עשרים ותמניא וכו׳ לא מטבלינן לנדה לא. מיבות לנדה לא נמקקו. וכ״כ לה לב״ה כלי״ל:

מוסף רש״י

ולב״ה דאמרי כו׳ לא בעי טבילה. אבל לקדושים מודו ב״ה, דקי״ל (חגיגה כא.) הלוקן ומחוסר כפורים לריכין טבילה לקדש, הילכך לאחר שהגיה כפרתה טובלת לקדושים (לקמן עא:). אסור לעשות כן. לשמש זב ביום טבילתה, שמא תבא לידי ספק. שמא תראה לאחר תשמיש ונמצא שטמאה כל שבעה ונמצא משמשת זבה (לעיל כט: וכעי״ז לקמן סז:). דיה לטבילה באחרונה. ראה לעיל כט ב. ליום מ״א. בליר מהכא מיא בעלמא הוא (בכורות כא:).

שומר גופיה בא עליה. ואפילו היה סריס או אשה אפשר שהניח אחרים לבא עליהם: וכ"ת תימא למיסתמא ברבנן. ואע"ג דריש"ל נמי סתמא קתני לא חשיב סתמא כיון דפליג עליה רבי ישמעאל והוי אדרבה סתם ואח"כ מחלוקת כדאמרינן בהחולץ (יבמות מב:):

שני אצילו על שני ארכובותיו. פ"ה איש"ל"ש ור"ת פירש דאציל היינו קוד"ש דאמר בפ' האומר משקלי (ערכין יט:) משקל ידי עלי משקל רגלי עלי כו' ומכניס ידו עד האציל ורגלו עד הארכובה וקוד"ש ביד הוא כנגד הארכובה ברגל ועוד דהתם משמע דאציל הוא מרפק ובאהלות (פ"ח מ"ח) משמע שמנה לפי סדרי אברי האדם דמרפק היינו קוד"ש ועוד אמר בפ"ב דזבחים (דף יח:) לא יחגרו ביזע שאין חוגרין אלא כנגד אצילי ידיהם והיינו כנגד הקוד"ש שדרך העולם לחגור ובבית השחי אדרבה שם הוא מקום זיעה[ה]:

[ו] **שתום** העין. שתום הוא לשון גילוי ופתיחה כדמתרגם דשפיר חזי וכן בלשון משנה במסכת ע"ז (דף סט.) הוי לשון פתיחה כדי שישתום ויסתום ויגוד והכא דייק שנסתמה עינו מדכתיב שתום העין לשון יחיד והא דכתיב (במדבר כד) וגלוי עיניים היינו לפי מה שהיה בתחלה:

כי יומין קמי זכר ורבנן סמא דנפצא אשקינהו ור' ישמעאל איכא גופא דלא מקבל סמא [ח]אמר להם ר' ישמעאל מעשה בקלפטרא מלכת יוונית שנתחייבו שפחותיה הריגה למלכות ובדקן ומצאן זכר לארבעים ואחד ונקבה לפ"א אמרו לו [ט]אין מביאין ראיה מן השוטים מאי טעמא הך דנקבה [ח] איתתרה ארבעין יומין והדר איעבר ורבי ישמעאל לשומר מסרינהו ורבנן [ט]אין אפוטרופוס לעריות אימא שומר גופיה בא עליה ודילמא אי קרעוהו להך דנקבה בארבעין וחד הוה משתכחא כזכר אמר אביי בסימניהון שוין: וחכ"א אחד בריית זכר ואחד בריית נקבה וכו': חכמים היינו ת"ק [י]וכי תימא [יא]למסתמא רישא כרבנן ויחיד ורבים [יב]הלכה כרבים פשיטא מהו דתימא מסתברא טעמא דרבי ישמעאל דקמסייע ליה קראי קמ"ל דרש רבי שמלאי למה הולד דומה במעי אמו לפנקס שמקופל ומונח ידיו על שתי צדעיו שתי אציליו על ב' ארכובותיו וב' עקביו על ב' עגבותיו וראשו מונח לו בין ברכיו ופיו סתום וטבורו פתוח ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה ואינו מוציא רעי שמא יהרוג את אמו [יג]וכיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח שאלמלא כן אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת ונר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו שנאמר [2]בהלו נרו עלי ראשי לאורו אלך חשך ואל תתמה שהרי אדם ישן כאן ורואה חלום באספמיא ואין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים שנאמר [3]מי יתנני כירחי קדם כימי אלוה ישמרני ואיזהו ימים שיש בהם ירחים ואין בהם שנים הוי אומר אלו ירחי לידה ומלמדין אותו כל התורה כולה שנאמר [4]ויורני ויאמר לי יתמך דברי לבך שמור מצותי וחיה ואומר [5]בסוד אלוה עלי אהלי מאי ואומר וכי תימא נביא הוא דקאמר ת"ש בסוד אלוה עלי אהלי וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה שנאמר [6]לפתח חטאת רובץ ואינו יוצא משם עד שמשביעין אותו שנאמר [7]כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון כי לי תכרע כל ברך זה יום המיתה שנאמר [8]לפניו יכרעו כל יורדי עפר תשבע כל לשון זה יום הלידה שנאמר [9]נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו ולא נשבע למרמה ומה היא השבועה שמשביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע [א] והוי יודע שהקב"ה טהור ומשרתיו טהורים ונשמה שנתן בך טהורה היא אם אתה משמרה בטהרה מוטב ואם לאו הריני נוטלה ממך תנא דבי ר' ישמעאל משל לכהן שמסר תרומה לעם הארץ ואמר לו אם אתה משמרה בטהרה מוטב ואם לאו הריני שורפה לפניך א"ר אלעזר מאי מדמהדר רבי ושנאה בלשון חכמים שמע מינה דהלכה כסתם לאשון ואף על פי שמחלוקת ר' ישמעאל בגדו: **פנקס.** לוחין שכותבין בהן הגלחים: **אציליו.** [יד]איש"ל"ש: **נפתח הסתום.** פיו: **ונסתם הפתוח.** טבור: [טו] **שמא יהרוג את אמו.** שבית הרחם אינו רחב להוציא רעי הנאסף בו: **ר"ש בסוד אלוה עלי אהלי.** והא אוקמיה בירחי לידה מדכתיב כירחי קדם: **ולא נשבע למרמה.** שקייס שבועתו לשמור את התורה דאי בשבועה בעלמא אטו משום דלא נשבע למרמה חשיב להו בעולין בהר ה': מאי

הא קתני נדה. דכל דמיס שתראה טמאים. ומשני לכך הוזכר זכר שאם תראה ליום ל"ד ותחזור ותראה ליום מ"א תהא מקולקלת עד מ"ח שכשראתה ליום ל"ד לידתה אמרינן טמאה אע"ג דאכתי משכי ימי טוהר דזכר מספקינן לה בלא ולד ותשב לנדה וכי הדר חזיא ליום מ"א שהוא ח' לראייתה ותרלה להיות שומרת יום כנגד יום אמרינן ולד היה וזכר היה ולאייה ליום ל"ד דם טוהר היה והשתא הוא דהויא תחלת נדה והשתא מקלקלינן לה דלא טבלה עד מ"ח שהוא ח' לראייה אחרונה ואי לאו משום ספקא דזכר הוה טבלה למחר ליום מ"ב ממ"נ אי לאו ולד הוא הרי שומרת יום כנגד יום היא ואי ולד הוא ונקבה היא אכתי הוה דם טוהר עד שמונים וספקא דזכר מקלקלא לה: **וכן לענין נקבה.** כלומר וספקא דנקבה נמי מקלקלא לה האי קלקולא: **עד פ"ח.** דלא טבלה עד פ"ח דאי הוה פשיטא לן דלאו ולד הוא הואי טבלה למחר ביום פ"ב דראיית פ"א באחד עשר יום שבין נדה לנדה היא ומשום דמספקא לן דילמא ולד הוה ולאייה ליום ע"ד דם טהור הוה והשתא הוא דהויא תחלת נדה לא טבלה עד פ"ח[ו]: **טימא וטיהר בזכר.** מ' יום בין שתיהן ז' לטומאה ול"ג יום לימי טוהר: **נתחייבו הריגה.** ומתוך שעומדות ליהרג ניסו בהם ויחדום לבילה וקרעו שתיהם לסוף מ' ונמצא אחד זכר ואחד נקבה: **תלד.** דאם נקבה תלד (ויקרא יב) קרא יתירא הוא דאלי למכתב ואם נקבה וטמאה שבועים דהא כתיב לעיל וילדה זכר: **מקמי זכר.** ואף ע"ג שיחדום לבעול ביום אחד שמא מעוברת היתה קודם לכן: **סמא דנפצא.** סם שמפלת בו ומנפצא כל זרע שבמעיס קודם לכן: **לשומר מסרינהו.** שלא בא אדם עליהן אלא אותו היום: **ודילמא אי קרעוה הוי.** לרבי ישמעאל פריך נהי נמי דלשומר מסרינהו אפ"ה מנלן שלא נולדה נקבה עד פ"א דילמא אי קרעוה להך ליום מ"א הוה משתכחא: **בסימניהון שוין.** נקבה שנמצא ליום פ"א לא היו אצריה ושערה ולפוריה אלא כשיעור של זכר ליום מ"א: **היינו ת"ק.** דתנא לעיל ליום מ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה אלמא בריית נקבה ליום מ"א: **וכי תימא.** ריש"א להכי תנא ליה לאשמועינן סתמא דמתניתין כרבנן ושמע מינה דהלכתא כוותייהו ולא נהירא לי גירסא ופירושה דה"ל סתם ואח"כ מחלוקת ואין הלכה כסתם. וא"ל דהכי גרס וכי תימא למסתמא כרבנן ויחיד ורבים הלכה כרבים פשיטא מהו דתימא כו'. והכי פירושה וכי תימא תנא הך סיפא לאשמעינן דסתמא דלעיל סתמא דרבנן היא ויחיד ורבים הלכה כרבים פשיטא דסתמא דרבים היא הואיל וסתמא תנייה רבי ולא אשכחן יחידאה דאמר הכי דתימא פלוגי היא: **מהו דתימא כו' קמשמע לן.**

מסורת הש"ם

צב א ב מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל' כא:

תוס' הרא"ש

שומר גופיה בא עליהן. ואם הוה אשה או סריס אפשר שהניח אחרים לבא עליהם: וכ"ת למיסתמא. אע"ג דבריש נמי קתני סתמא לא חשיב סתמא דהא קא פליג עליה ר' (שמעון) [ישמעאל] והוי סתם ואח"כ מחלוקת כדמוכח בפרק (הערל) [החולץ] (יבמות מב:)

תורה אור השלם

1. וְאִם נְקֵבָה תֵלֵד וְטָמְאָה שְׁבֻעַיִם כְּנִדָּתָהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשֵׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דְּמֵי טָהֳרָהּ: ויקרא יב ה
2. בְּהִלּוֹ נֵרוֹ עֲלֵי רֹאשִׁי לְאוֹרוֹ אֵלֶךְ חֹשֶׁךְ:
איוב כט ג
3. מִי יִתְּנֵנִי כְיַרְחֵי קֶדֶם כִּימֵי אֱלוּהַּ יִשְׁמְרֵנִי:
איוב כט ב
4. וַיֹּרֵנִי וַיֹּאמֶר לִי יִתְמָךְ דְּבָרַי לִבֶּךָ שְׁמֹר מִצְוֹתַי וֶחְיֶה:
משלי ד ד
5. בַּאֲשֶׁר הָיִיתִי בִּימֵי חָרְפִּי בְּסוֹד אֱלוּהַּ עֲלֵי אָהֳלִי:
איוב כט ד
6. הֲלוֹא אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵּיטִיב לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ:
בראשית ד ז
7. בִּי נִשְׁבַּעְתִּי יָצָא מִפִּי צִדְקָה דָּבָר וְלֹא יָשוּב כִּי לִי תִכְרַע כָּל בֶּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל לָשׁוֹן:
ישעיהו מה כג
8. אֲבָלוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ כָּל דִּשְׁנֵי אָרֶץ לְפָנֶיךָ יִכְרְעוּ כָּל יוֹרְדֵי עָפָר וְנַפְשׁוֹ לֹא חָיָה:
תהלים כב ל
9. נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמִרְמָה:
תהלים כד ד

הגהות הב"ח

(ח) גמ' הך דנקבה אחרת מרבעין יומין:

גליון הש"ס

גמ' וכ"ת למסתמא. עי' מנחות יב ע"א תד"ה וחכ"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' והוי יודע שהקב"ה טהור. נ"ב עיין לרשת מהרא"ח דף מה ע"ב:

לעזי רש"י

אישילי"ש. בתי-שחי.

מוסף רש"י

אין אפוטרופוס לעריות. אין אתם יכולים להיות לה אפוטרופוס לומר לא נבעלה (כתובות יג:). אינו יכול לחיות. משוס דלא יניק (יבמות עא:).

(ה) [תוספתא ספ"ד], (ו) [שבת קד: חולין מט:], (ז) [חולין יח: כתובות יג:], (ח) [נתקן מט. ע"ש הגיהתא וע' בפירש"י דהכא], (ט) [ברכות ט. וש"נ], (י) יבמות עא:, (יא) [ס"א. יעב"ן], (יב) פי' תחת זרועותיו. רש"ן, (יג) [נ"ל לפני ד"ה נפתח], (יד) לפי' הגוס' היו גולסין גירסא אחרת בגמ' וה"ג וכ"ת למסתמא כרבנן פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים כו' ועי' מהר"מ, (טו) [ויתר ביאור בתוס' מנחות לז. ד"ה קיבורת ותוס' חולין קו: ד"ה אמר רב ועי' תוס' שבת לב. ד"ה במרפקו ותוס' ערכין יט. ד"ה מרפקון], (ט) שיך לדף לא.

מאי קרא [1]ממעי אמי אתה גוזי מאי משמע דהאי גוזי לישנא דאשתבועי הוא דכתיב [2]גזי נזרך והשליכי ואמר רבי אלעזר למה ולד דומה במעי אמו לאגוז מונח בספל של מים אדם נותן אצבעו עליו שוקע לכאן ולכאן תנו רבנן שלשה חדשים הראשונים ולד דר במדור התחתון אמצעיים ולד דר במדור האמצעי אחרונים ולד דר במדור העליון וכיון שהגיע זמנו לצאת מתהפך ויוצא וזהו חבלי אשה והיינו [6]דתנן חבלי של נקבה מרובין משל זכר ואמר רבי אלעזר מאי קרא [3]אשר עשיתי בסתר רקמתי בתחתיות ארץ דרתי לא נאמר אלא רקמתי מאי שנא חבלי נקבה מרובין משל זכר זה בא כדרך תשמישו וזה בא כדרך תשמישו זו הופכת פניה וזה אין הופך פניו תנו רבנן שלשה חדשים הראשונים תשמיש קשה לאשה וגם קשה לולד אמצעיים קשה לאשה ויפה לולד אחרונים יפה לאשה ויפה לולד שמתוך כך נמצא הולד מלובן

מאי קרא. דמשביעין אותו ביום הלידה: **גזרך.** לשון גזירות דהיינו גדר דדמי לשבועה: **למה הוא דומה: תבלי.** לערה: **רקמתי.** היינו יצירה לשונה וכתיב בתחתיות דהיינו מדור תחתון: **דרך משמשין.** האיש פניו למטה כן זכר הולד פניו למטה ונקבה פניה למעלה הילכך נקבה צריכה להתהפך דהא כשהיא במעי אמה פניה למטה כדאמרינן (ח) לעיל [ג:] [ראשו לו בין ברכיו] אבל זכר אין צריך להתהפך: **קשה לאשה וקשה לולד.** מפני שדר במדור התחתון. קשה לאשה לא ידענא למאי: זרע מלבן את הולד מגיעוליו: **מוזרו.** חזק וברית: **ליום שלשים.** לשלשים ימים הוי חיותו: **מגא ידע.** הא לא ידע אימת מעברה: **קלסתר.** זיו: **מראה העין.** שאע"פ שנברא העין מן האב והאם אינו רואה תדע שהרי המת יש לו עינים ויש לו שפתים ויש לו אזנים ואינו רואה ולא שומע ולא מדבר: **פוץ מילחא.** השלך המלח מן הבשר ושוב אינו ראוי אלא לכלבים כך הנשמה היא מלח לגוף לקיימו כיון שהלכה אז מסריח הגוף: **עולה למעלה.** כדתני לעיל אחרונים דר במדור העליון: **כולין עולין זמן אחד.** זרע האב והאם נעשין בריה אחת: **לבע.** כמה סממנין צריך לבע שחור קליפת עץ וטחינת ריחיים של נפחים וכמה דבריס וכולן נעשין שחור ואינו יכול לצובעו ביורה אחת משנים ושלשה גוונים בשנים ושלשה מקומות: **כל אחד ואחד עולה לזמנו.** לובן מן האיש ושחור מן האשה: **כי אנפא בי.** מפני שבעת עלי אני מודה לך שלטובתי היה: **יש לו קוץ.** ברגלו לאחד מהם ולא יכול ללמד: **לבדו.** הוא לבדו יודע שהוא גם אבל בעל הגס אינו מכירו: **ארחי.** תשמיש כמו דרך גבר בעלמה (משלי ג): **ורבעי.** תשמיש לשון לרבעה (ט): **זריח.** בירלת בנפה שקורין וו"ן כמו (ישעיה ג) ברחת ובמזרה: **הברור.** קלי"ר בלע"ז: **ומזרני.** חסר א' (מ) לשון מזרה: **ומאזרני.** לשון חגירת כח במתנים: **זיריתני.** מן הברור ומאמ"כ זירזתני: **רביעיותיהם.** עונת תשמישן: **הוא.** קודשא בריך הוא סייעה שנטה חמורו של יעקב לאהל לאה ואותו הלילה של האחרות היה: **ולא פירשו.** את הדבר מגלן: **זכריס בנקבות.** בני לאה: **נקבות בזכריס.** ואת דינה בתו משום הך דרשה אים מזריע תחלה יולדת נקבה: שמשהין

ומזורז תנא המשמש מטתו ליום תשעים כאילו שופך דמים מנא ידע אלא אמר אביי [9]משמש והולך [4]ושומר פתאים ה' תנו רבנן [5]שלשה שותפין יש באדם הקב"ה ואביו ואמו אביו מזריע הלובן שממנו עצמות וגידים וצפרנים ומוח שבראשו ולובן שבעין אמו מזרעת אודם שממנו [10]עור ובשר [א] ושערות ושחור שבעין והקב"ה נותן בו רוח ונשמה [7]וקלסתר פנים וראיית העין ושמיעת האוזן ודבור פה והלוך רגלים [11]ובינה והשכל וכיון שהגיע זמנו להפטר מן העולם הקב"ה נוטל חלקו וחלק אביו ואמו מניח לפניהם אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי פוץ מלחא ושדי בשרא לכלבא דרש רב [12]חיננא בר פפא מאי דכתיב [5]עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם נותן חפץ בחמת צרורה ופיה למעלה ספק משתמר ספק אין משתמר ואילו הקב"ה צר העובר במעי אשה פתוחה ופיה למטה ומשתמר דבר אחר אדם נותן חפציו לכף מאזנים כל זמן שמכביד יורד למטה ואילו הקב"ה כל זמן שמכביד הולד עולה למעלה דרש רבי יוסי הגלילי מאי דכתיב [6]אודך (ה') על כי נוראות נפליתי נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם נותן זרעונים בערוגה כל אחת ואחת עולה במינו ואילו הקב"ה צר העובר במעי אשה וכולם עולין למין אחד דבר אחר צבע נותן סמנין ליורה כולן עולין לצבע אחד ואילו הקב"ה צר העובר במעי אשה כל אחת ואחת עולה למינו דרש רב יוסף מאי דכתיב [7]אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שיצאו לסחורה ישב לו קוץ לאחד מהן התחיל מחרף ומגדף לימים שמע שטבעה ספינתו של חבירו בים התחיל מודה ומשבח לכך נאמר ישוב אפך ותנחמני והיינו דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב [8]עושה נפלאות (גדולות) לבדו וברוך שם כבודו לעולם אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו דריש רבי חנינא בר פפא מאי דכתיב [9]ארחי ורבעי זרית וכל דרכי הסכנת מלמד שלא נוצר אדם מן כל הטפה אלא מן הברור שבה תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שזורה בבית הגרנות נוטל את האוכל ומניח את הפסולת כדרבי אבהו [10]דרבי אבהו רמי כתיב [11]ותזרני חיל וכתיב [12]האל המאזרני חיל אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע זיריתני וזרזתני דרש רבי אבהו מאי דכתיב [13]מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל מלמד שהקב"ה יושב וסופר את רביעיותיהם של ישראל מתי תבא טיפה שהצדיק נוצר הימנה ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם הרשע אמר מי שהוא טהור וקדוש ומשרתיו טהורים וקדושים יציץ בדבר זה מיד נסמית עינו דכתיב [14]נאם הגבר שתום העין והיינו דאמר רבי יוחנן מאי דכתיב [15]וישכב עמה בלילה הוא מלמד שהקב"ה סייע באותו מעשה שנאמר [16]ישששכר חמור גרם לו לישששכר [17]אמר רבי יצחק אמר רבי [18]אמי אשה מזרעת תחילה יולדת זכר איש מזריע תחילה יולדת נקבה שנאמר [16]אשה כי תזריע וילדה זכר תנו רבנן בראשונה היו אומרים אשה מזרעת תחילה יולדת זכר איש מזריע תחלה יולדת נקבה ולא פירשו חכמים את הדבר עד שבא רבי צדוק ופירשו [17]אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דינה בתו תלה הזכרים בנקבות ונקבות בזכרים [18]ויהיו בני אולם אנשים גבורי חיל דורכי קשת ומרבים בנים ובני בנים וכי בידו של אדם להרבות בנים ובני בנים אלא מתוך

שמשהין

מסורת הש"ס

(ח) [ל"ל דתניא], ט) [קדושין ל:], י) [בשאלתות פרשת יתרו סי' ו איתא עוד ובשר ודם ושערות וכו'], יא) [בערוך מביאו בערך קלסטר בגוי"מ], יב) [ל"ל ודעת וביה והשכל כך איתא בע"י ופע"ק בתוס' דש"ק כה. ובתוס' דש"ב קיח. ובתוס' דזבחים סט: ד"ה ק"ו אבל בדור שהיה לתוס' כגירסת השאלתות שהעתקתי שהם מוזרעת אודם שממנו עור ובשר ודם וכו' וא"כ גבי אבל הם אם נמי הוה ממשה וחז בדור בכוונת תוס' בש"ק כה. ובשאר דוכתין, יג) [גי' יפה של ע"י: מגיעלן], יד) יומא מז., טו) [גי' ע"י יומא מז.: וכתיב ותאזרני חיל (תהלים יח)], טז) ברכות ס. ע"ש לעיל כה: [ודף כח. ע"ש], יז) בע"י איתא אמי, יח) רש"ל, יט) [ויקרא כז], כ) אבן ממתיל הדבור זיריתני לשון מזרה זיריתני מן הברור ומאמ"כ זירזתני ותאזרני לשון כו' כל"ל. רש"ל,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דרך כו' לעיל נ"ב נראה דהיינו מדאמר וראשו על ברכיו כו':

גליון הש"ם

גמ' משמש והולך. יבמות יב ע"ב: שם חמור גרם לו לישששכר. בענין ערך ממרא כתב בלומר כשחזר יעקב מן השדה נהג החמור ושמעה לאה ויצאה לקראתו וקראתו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ושערות. נ"ב ודס כו' ופיה. נ"ב ודעה:

לעזי רש"י

ור"ן [ו"ן]. נפה. קלי"ר. בהיר, זך.

מוסף רש"י

ותזרני. לשון (רות ג) זורה את גורן השעורים, מגרר את הטיפה (יומא מז.). וזרזתני. הזכרתני מן הכלול שבה (שם). שהקב"ה סייע באותו מעשה. שהקב"ה סייעו שיצא משם ישכר (בראשית ל טז).

1. עָלֶיךָ נִסְמַכְתִּי מִבֶּטֶן מִמְּעֵי אִמִּי אַתָּה גּוֹזִי בָּךְ תְּהִלָּתִי תָּמִיד:
תהלים עא ו
2. גְּזִי נִזְרֶךָ וְהַשְׁלִיכִי וּשְׂאִי עַל שְׁפָיִם קִינָה כִּי מָאַס יְיָ וַיִּטֹּשׁ אֶת דּוֹר עֶבְרָתוֹ:
ירמיהו ז כט
3. לֹא נִכְחַד עָצְמִי מִמֶּךָּ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בַּסֵּתֶר רֻקַּמְתִּי בְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ:
תהלים קלט טו
4. שֹׁמֵר פְּתָאִים יְיָ דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ:
תהלים קטז ו
5. עֹשֶׂה גְדֹלוֹת עַד אֵין חֵקֶר וְנִפְלָאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר:
איוב ט י
6. אוֹדְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ וְנַפְשִׁי יֹדַעַת מְאֹד:
תהלים קלט יד
7. וְאָמַרְתָּ בְּיוֹם הַהוּא אוֹדְךָ יְיָ כִּי אָנַפְתָּ בִּי יָשֹׁב אַפְּךָ וּתְנַחֲמֵנִי:
ישעיהו יב א
8. בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹשֵׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ:
תהלים עב יח
9. אָרְחִי וְרִבְעִי זֵרִיתָ וְכָל דְּרָכַי הִסְכַּנְתָּה:
תהלים קלט ג
10. וַתְּזַרְנִי חַיִל לַמִּלְחָמָה תַּכְרִיעַ קָמַי תַּחְתָּנִי:
שמואל ב כב מ
11. הָאֵל הַמְאַזְּרֵנִי חָיִל וַיִּתֵּן תָּמִים דַּרְכִּי:
תהלים יח לג
12. מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב וּמִסְפַּר אֶת רֻבַּע יִשְׂרָאֵל תָּמוֹת נַפְשִׁי מוֹת יְשָׁרִים וּתְהִי אַחֲרִיתִי כָּמֹהוּ:
במדבר כג י
13. וַיִּשָּׂא מָשָׁלוֹ וַיֹּאמַר נְאֻם בִּלְעָם בְּנוֹ בְּעֹר וּנְאֻם הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן:
במדבר כד ג
14. וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב וַתֵּצֵא לְאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמַר אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךָ בְּדוּדָאֵי בְּנִי וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא:
בראשית ל טז
15. יִשָּׂשכָר חֲמֹר גָּרֶם רֹבֵץ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם:
בראשית מט יד
16. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא:
ויקרא יב ב
17. אֵלֶּה בְנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפַדַּן אֲרָם וְאֵת דִּינָה בִּתּוֹ כָּל נֶפֶשׁ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ:
בראשית מו טו
18. וַיִּהְיוּ בְנֵי אוּלָם אֲנָשִׁים גִּבֹּרֵי חַיִל דֹּרְכֵי קֶשֶׁת וּמַרְבִּים בָּנִים וּבְנֵי בָנִים מֵאָה וְחֲמִשִּׁים כָּל אֵלֶּה מִבְּנֵי בִנְיָמִן:
דברי הימים א ח מ

תוס' הרא"ש

שתום העין. הוא לשון גילוי עין ולשון משנה הוא לשון גילוי ופתיחה ובמס' ע"ז כדי שישתום ויסתום ויגוף והא דדייק דנסתם עינו היינו משום דכתיב סתום לשום יחיד: